

Utlåtande 2017:170 RVI (Dnr 106-2022/2015)

Ett åtgärdsprogram mot hedersförtryck

Motion (2015:91) av Rickard Wall (-)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion (2015:91) av Rickard Wall (-) om ett åtgärdsprogram mot hedersförtryck anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Richard Wall (-) föreslår i en motion till kommunfullmäktige ett åtgärdsprogram mot hedersförtryck.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Alla kvinnors hus, kommunstyrelses råd för funktionshinderfrågor, Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer – Roks, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime – GAPF. Alla kvinnors hus, Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer – Roks, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime – GAPF har valt att inte

besvara remissen. Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har besvarat remissen genom socialnämndens remissvar.

Stadsledningskontoret anser att förebyggande arbete och stöd till våldsutsatta och våldsutövare är angelägna frågor, och att detta kommer att hanteras i stadens kommande program mot våld i nära relationer där hedersrelaterat våld och förtryck kommer att ingå.

Socialnämnden framhåller det kommande programmet mot våld i nära relationer som kommer att ta upp såväl frågor om hedersrelaterat våld och förtryck som våldsutsatta män.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser inte att det är nödvändigt att införa en nolltolerans mot våld, men att det är angeläget att fortsätta utveckla insatser för dem som utövar hedersrelaterat våld och förtryck.

Skärholmens stadsdelsnämnd framhåller att hedersvåld och hedersförtryck är ett område där förbättringar och kompetensutveckling sker löpande, och att nya arbetssätt utvecklas vartefter nya kunskaper upptäcks.

Älvsjö stadsdelsnämnd inväntar revideringen av stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, och tar därmed ingen ställning till förslagen i motionen.

Mina synpunkter

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som innebär en upprepad kränkning av grundläggande mänskliga rättigheter. Våldet och förtrycket orsakar ett stort mänskligt lidande och medför dessutom stora samhällsekonomiska kostnader. Våld och förtryck som utövas i en hederskontext riktas i stor utsträckning mot flickor och kvinnor, och är därför ett omfattande jämställdhetsproblem. Även pojkar och unga män som lever i en hederskontext kan vara utsatta. Därtill är transpersoner en särskilt utsatt grupp. Som samhälle kan vi aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv.

Stockholms stad antog vid kommunfullmäktiges sammanträde den 30 januari 2017 ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (dnr 155-1324/2016). Det är första gången som staden antar ett program mot hedersrelaterat våld och förtryck. Ambitionen i programmet är tydlig – Stockholm ska vara en stad fri från våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Programmet sätter upp fem långsiktiga mål och 35 delmål för stadens arbete, mål som tillsammans bidrar till att våld och förtryck, såväl i nära relationer som i hederskontext, på sikt ska upphöra. En bärande del av

programmet är det förebyggande arbetet, att på ett tidigt stadium förändra och motverka normer som bidrar till att våld uppstår. I det tidigt förebyggande arbetet har samtliga verksamheter inom Stockholms stad ett ansvar, vilket tydliggörs i programmet. Ett särskilt ansvar ges också socialtjänst, skola, vuxenutbildning, bibliotek och kulturverksamheter.

Förebyggande arbete är viktigt och avgörande för att det hedersrelaterade våldet och förtrycket på sikt ska upphöra. Samtidigt måste personer som ändå utsätts för våld och förtryck ges stöd och hjälp. I programmet riktas åtgärder mot vuxna personer som utsätts för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck. Barn som lever med våld i nära relationer eller i en hederskontext är oerhört utsatta och ska ges särskild uppmärksamhet. Därför pekas barn som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ut som en särskild målgrupp för stadens arbete. Ett tydligt barnperspektiv ska genomsyra hela stadens arbete och i frågor som rör våldsutsatthet och förtryck i en hederskontext är detta särskilt viktigt.

Programmet riktar också åtgärder mot de personer som utövar hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd och hjälp till dem som utsätts är viktigt och ska inte kompromissas med. Men för att åstadkomma en långsiktig förändring krävs också att den som utövar våldet och förtrycket förändrar sitt beteende. Det här är ett område där insatser fortfarande saknas i stor utsträckning. Ett viktigt led i implementeringen av programmet är därför att utveckla och införa insatser som leder till att personer slutar utöva våld.

Att leva ett liv fritt från våld och förtryck, oavsett om det utövas i en nära relation eller i en hederskontext, är en fråga om individens frihet, det är en jämställdhetsfråga och det är en fråga om mänskliga rättigheter. Ingen människa ska behöva känna sig begränsad i hur man väljer att leva sitt liv. Därför är kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck så viktig.

Med hänvisning till det ovan sagda och det program som staden nu arbetar efter vill jag hävda att det som Rickard Wall föreslår i sin motion i mångt och mycket redan existerar.

Bilaga

Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:91) av Rickard Wall (-) om ett åtgärdsprogram mot hedersförtryck anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i utlåtandet.

Stockholm den 31 maj 2017

På kommunstyrelsens vägnar:
K A R I N W A N N G Å R D

Åsa Lindhagen

Kerstin Tillkvist

Remissammanställning

Ärendet

Richard Wall (-) föreslår i en motion till kommunfullmäktige ett åtgärdsprogram mot hedersförtryck.

Motionären föreslår följande:

- Stockholms stad ska anta en konsekvensneutral nolltoleranslinje mot alla former av hedersförtryck.
- Stockholms stad ska verka gentemot rikspolitiken för att hedersbrott ska klassas som hatbrott i lagstiftningen.
- En organisation, ”Limes”, som främst riktas mot förövarna ska inrättas. Limes ska arbeta uppsökande gentemot personer som antas utöva hedersvåld.
- Limes ska tillsammans med Origo ingå i ett informations- och åtgärdscentrum mot hedersförtryck, ”Fadimecentrum”. Fadimecentrum ska ha en föreståndare som har en kompetensprofil i linje med den för Rickard Wall.
- Fadimecentrum ska anordna utställningar och föreläsningar kring hedersförtryck samt driva informationskampanjer för att normalisera naturliga förhållanden mellan pojkar utanför hedersförtryckande miljöer och flickor som lever inom hedersförtryckande miljöer.
- Offer för hedersförtryck ska ha rätt att tacka nej till en viss kontaktperson/stödjare. Stockholms stad ska inte sträva efter att återföreina familjer utan verka för att offer för hedersförtryck ska lämna sina familjer.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Alla kvinnors hus, Kommunstyrelses råd för funktionshinderfrågor, Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer – Roks, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime – GAPF. Alla Kvinnors Hus, Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer – Roks,

Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime – GAPF har valt att inte besvara remissen. Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har besvarat remissen genom socialnämndens remissvar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att förebyggande arbete och stöd till våldsutsatta och våldsutövare är angelägna frågor. Grunden för det förebyggande och stödjande arbetet mot hedersvåld och hedersförtryck utgörs av stadens program mot våld i nära relationer, som är under revidering och kommer färdigställas under 2016. I en kartläggning som gjordes i staden 2014 framkom att flertalet stadsdelsnämnder har behov av att öka sin kompetens kring stöd till barn som blivit utsatta för eller bevittnat våld, våldsutsatta män och våldsutövare samt öka utbudet av sådant stöd. I förslaget till nytt program mot våld i nära relationer kommer större tyngd läggas på hedersrelaterat våld och förtryck jämfört med nuvarande program, och stöd och behandling till våldsutövare är några av de områden som kommer att tas upp. Både program och tillhörande riktlinjer kommer färdigställas under 2016.

Rickard Wall skriver i sin motion att allt för stor hänsyn tas till de hedersförtryckande familjernas önskemål och att återförening med familjen prioriteras. Kontoret vill understryka att arbetet med våldsutsatta personer bedrivs med fokus på offrets bästa, med en individuell bedömning om det är möjligt eller önskvärt att återförenas.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 maj 2016 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Frågor kring hedersrelaterat förtryck och våld som Rickard Wall (-) tar upp i sin motion är ett prioriterat område för socialförvaltningen. Grunden för det förebyggande och stödjande arbetet mot hedersvåld och hedersförtryck utgörs av stadens program mot våld i nära relationer. Frihet från våld är en grundläggande fri- och rättighet och området våld i nära relationer har under senare år allt mer börjat ses som ett eget kompetensområde inom socialtjänsten. Under 2016 utreder stadsledningskontoret i samråd med socialförvaltningen om området ska ha ett eget anslag i budget.

Stadens nuvarande program mot våld i nära relationer har främst fokus på våldsutsatta kvinnor, men även män som utövar våld är en identifierad målgrupp. Programmet är under revidering och målgruppen kommer att breddas till att omfatta även våldsutsatta män.

I en kartläggning som gjordes i staden 2014 framkom att man i många stadsdelsförvaltningar hade behov av att öka sin kompetens kring stöd till barn som blivit utsatta för eller bevittnat våld, våldsutsatta män och våldsutövare samt öka utbudet av sådant stöd. I förslaget till nytt program mot våld i nära relationer kommer större tyngd läggas på hedersrelaterat våld och förtryck jämfört med nuvarande program, och stöd och behandling till våldsutövare är några av de områden som kommer att tas upp. Både program och tillhörande riktlinjer kommer färdigställas under 2016.

Rickard Wall skriver i sin motion att allt för stor hänsyn tas till de hedersförtryckande familjernas önskemål och att återförening med familjen prioriteras. Förvaltningen vill understryka att arbetet med våldsutsatta personer bedrivs med fokus på offrets bästa, med en individuell bedömning om det är möjligt eller önskvärt att återförenas.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 maj 2016 att låta tjänsteutlåtandet utgöra svar på remissen samt att omedelbart justera paragrafen.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Frågan om hedersrelaterat förtryck/våld har under de senaste 10-15 åren blivit alltmer uppmärksammas, men nationell statistik över förekomst och utveckling saknas. Forskarna är oeniga om hur hedersbegreppet ska definieras, liksom om dess relation till förtryck och våld. Olika förklaringsmodeller och perspektiv förekommer. Det finns ett kulturellt perspektiv som fokuserar på skillnader i kultur och värderingar, ett könsperspektiv som fokuserar på mäns globala och strukturella överordning och ett intersektionellt perspektiv som fokuserar på hur kön, etnicitet och klass hänger samman (en mångfald av maktrelationer). Frågan är komplex, och vilken förklaringsmodell som anses korrekt och hur problematiken bäst bör hanteras skiljer sig åt mellan perspektiven.

Motionären anser att det behövs nya verktyg i arbetet mot hedersrelaterat förtryck/våld och att arbetet i större utsträckning bör inriktas mot förtryckarna/våldsutövarna. I stadens budget för 2016 framgår att staden, genom det reviderade programmet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer, ska säkerställa att arbetet mot våld är likställt över hela staden och omfattar skydd och stöd till våldsutsatta och deras barn, liksom insatser till våldsutövare. Hedersrelaterat våld och

förtryck lyfts fram som ett område där särskild kompetens och verkningsfulla insatser behöver utvecklas. Förvaltningens relationsvårdsteam vänder sig till såväl dem som utsätts för våld och förtryck som dem som förtrycker och/eller utövar våld. Tyngdpunkten ligger på stöd och insatser till de utsatta. Arbetet med att utveckla metoder och insatser riktade till dem som förtrycker eller utövar våld pågår, men försvåras av att området är ganska outforskat och att kunskap och evidens om metoder och arbetssätt saknas.

Motionären yrkar på ett införande av nolltolerans mot hedersförtryck utöver stadens befintliga nolltolerans mot våld. Av stadens program för kvinnofrid och mot våld i nära relationer framgår att stadens långsiktiga nollvision är att ingen, vare sig man eller kvinna, ska utsättas för våld eller andra övergrepp från närstående. Förvaltningens uppfattning är att den visionen inkluderar frågan om hedersrelaterat förtryck och våld och att införande av en separat nolltolerans mot hedersförtryck inte är nödvändigt.

Förvaltningen har inget att erinra mot inrättande av en organisation som ska arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck med inriktning mot förtryckare/våldsutövare. Den förslagna organisationen ska tillsammans med Origo, som är ett resurscentrum för ungdomar som utsätts för hedersrelaterat förtryck/våld, utgöra ett informations- och åtgärdscentrum. Förvaltningen avråder dock från samlokalisering på grund av de säkerhetsaspekter som måste beaktas i sammanhanget. Vidare ifrågasätter förvaltningen att ett eventuellt informations- och åtgärdscentrum föreslås ha som sin viktigaste uppgift att verka för att normalisera naturliga förhållanden mellan pojkar utanför hedersförtryckande miljöer och flickor inom hedersförtryckande miljöer. Förslagets innebörd är oklar och därmed svår att kommentera.

Motionären yrkar vidare på att de utsatta ska få rätt att undanbe sig stöd och hjälp från personer som inte står över alla misstankar om att hysa sympatier för hederstänkande, vilka i motionen närmare specificeras som kvinnor som har eller har haft någon relation till en man med rötter i miljöer där hedersförtryck är alltför vanligt förekommande. Förvaltningen får påtala att arbetet med att hitta lämpliga kontaktpersoner m.m. sker i samråd med klienterna, och förvaltningens erfarenhet är att kulturell kompetens ofta efterfrågas.

Slutligen föreslår motionären att staden, istället för att återförena familjer, ska verka för att de utsatta ska ”gå vid de första hedersförtryckande yttringarna”. Förvaltningen får understryka att det primära alltid är att skydda, oavsett om det rör sig om barn, ungdomar eller vuxna. När det gäller barn och ungdomar kan det förekomma inslag av det som motionären beskriver som familjeåterförening, men inte på det sätt motionären beskriver. Förvaltningen kan bevilja insatser till familjerna och på så sätt arbeta för att situationen ska förändras. Detta är biståndsbedömda insatser och kräver att familjen samarbetar i syfte att våldet ska upphöra. Förvaltningen får också framhålla att det fortlöpande görs bedömningar av barnens skyddsbehov. Vad gäller stöd och insatser till vuxna våldsutsatta sker de helt på frivillig basis och med respekt för individens självbestämmande och integritet.

Förvaltningen utgår ifrån att stadsledningskontorets juridiska avdelning kommer att bemöta yrkandet om att staden ska verka för att hedersrelaterade brott ska klassas som

hatbrott i lagstiftningen, och förvaltningen avstår från att kommentera det.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 april 2016 att lämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 februari 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att hedersförtryck samt hedersrelaterat våld är viktigt att uppmärksamma. Förvaltningen arbetar idag med detta inom ramen för våld i nära relationer. Hedersvåld och hedersförtryck är ett område som står i fokus och där förbättringar och kompetensutveckling sker löpande. Vartefter nya kunskaper upptäcks utvecklas nya arbetssätt.

I Skärholmens stadsdelsförvaltning har Relationsvårdsteamet (RVT) specialistkompetens inom området våld i nära relation och hedersproblematik. RVT bemöter och ger stöd till personer som är i behov av stöd och hjälp utifrån våld och hedersrelaterad problematik, både till offer och förövare. Kompetens och metodutveckling sker kontinuerligt i teamet. Ungdomsmottagningen är en verksamhet som särskilt uppmärksammar hedersproblematiken i mötet med ungdomar.

Inom Stockholms stad finns insatser och arbetssätt när det gäller både förövare och offer. Origo är stadens resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. Förvaltningens uppfattning är att det är verksamheten inom Origo som ska utvecklas så verksamheten motsvarar de behov som finns. Det är viktigt att samla kompetensen på ett ställe. Staden har antagit riktlinjer för hur våld i nära relationer ska bemötas, där hedersproblematiken ingår som en del.

Origo är ett länsövergripande samarbete mellan socialtjänsten i 26 kommuner, polismyndigheten och landstinget. Stockholms stad är formellt ansvarig för att driva verksamheten.

På Origo samarbetar yrkesverksamma från olika myndigheter för att erbjuda stöd och rådgivning till ungdomar och unga vuxna som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat förtryck och våld. De som arbetar där har lång erfarenhet av att arbeta med ungdomar som kommer i kläm mellan flera kulturer och vet hur livssituationen ser ut för många ungdomar. Personalen har anmälningsplikt.

Origo erbjuder stöd och rådgivningssamtal både via nätet och i sina lokaler. Några av personalen kan även tala andra språk såsom turkiska, kurdiska, assyriska och arabiska.

Origo arbetar för att vara en kunskapsbank på nätet med fokus på förtryck och våld i hederns namn samt för att sprida kunskaper och metoder över länet.

De besöker högstadie- och gymnasieskolor i länet för att, i förebyggande syfte, föreläsa om hedersrelaterat förtryck och våld. Då informerar de också om Origo, om hur

de kan hjälpa till samt hur man kan komma i kontakt med andra som är kunniga på området i Stockholms län.

Origo erbjuder också konsultativt stöd och vägledning till yrkesverksamma inom polis, skola och fritid, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt till verksamma inom den ideella sektorn. De håller även i seminarier och utbildningsdagar kring hedersrelaterat förtryck och våld till yrkes- och ideellt verksamma.

Förvaltningens bedömning är att ett åtgärdsprogram mot hedersförtryck redan finns inom Origo.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2016 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 mars 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Det pågår en revidering av stadens program mot våld i nära relationer och inom ramen för detta arbete kommer hedersrelaterat våld och förtryck att lyftas och belysas på ett annat sätt än tidigare.

Förvaltningen ser fram emot denna revidering och tar därmed ingen ställning till förslagen i motionen.